

Nr 29.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisutjämningsavgift m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 27 februari 1953 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 80, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att lämna Kungl. Maj:t fortsatt bemyndigande för tiden till och med den 30 juni 1954 att, med iakttagande av vad i propositionen anförts, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift samt att godkänna vad departementschefen föreslagit beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

Till utskottets behandling har hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 373 av herrar *Boman* och *Björnberg* samt II: 463 av herrar *von Seth* och *Kristensson* i Osby, vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta återbäring av de för tiden $\frac{1}{2}$ — $\frac{25}{5}$ 1952 inbetalade prisutjämningsavgifterna på trävaror enligt samma grunder som gällt återbetalning av konjunkturutjämningsavgiften för tiden $\frac{1}{1}$ 1951— $\frac{31}{1}$ 1952»;

2) de likalydande motionerna I: 374 av herrar *Ebbe Ohlsson* och *Björnberg* samt II: 462 av herrar *Hjalmarson* och förste vice talmannen *Skoglund*, vari hemställts, »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 80, i vad densamma avser fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att för tiden t. o. m. den 30 juni 1954 uttaga prisutjämningsavgift»; samt

3) motionen II: 461 av herr *Ståhl* m. fl., vari hemställts, »att Kungl. Maj:ts begäran om fortsatt bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgift av riksdagen måtte avslås».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framförda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna II: 461—463.

Vad angår motiveringen för de i propositionen framlagda förslagen hänvisar utskottet, såvitt densamma ej framgår av här nedan intagna yttrande av departementschefen, till ovannämnda statsrådsprotokoll. Redogörelsen härutinnan återfinnes å nedan angivna sidor i propositionen, nämligen

Prisutjämningsavgifter m. m. å vissa skogsprodukter åren 1945—1952, s. 2—8.

Framställningar rörande användningen av influtna prisutjämningsavgifter m. m., s. 9—16.

Till stöd för de i propositionen framlagda förslagen har *departementschefen* anfört följande:

»Kungl. Maj:t har sedan den 1 juli 1945 haft riksdagens bemyndigande att för stabilisering av den inhemska prisnivån uttaga prisutjämningsavgift vid export av varor. Syftet med avgiften har angivits vara att förhindra att höga utlandspriser på vissa varor verkar prisstegrande inom landet. Det har förutsatts att när fråga uppkommer om att uttaga prisutjämningsavgift man bör söka nå överenskommelse därom med vederbörande exportörer. Härutöver har uttalats att, vid övervägande av spörsmål rörande prisutjämningsavgift, i varje särskilt fall jämväl andra synpunkter än de rent prispolitiska, bl. a. handelspolitiska synpunkter, bör vinna beaktande. Bemyndigandet att uttaga prisutjämningsavgift gäller f. n. till innevarande budgetårs utgång.

Under den tid bemyndigandet gällt har prisutjämningsavgift uttagits endast på skogsprodukter. I de flesta fall har det visat sig möjligt att träffa avtal med berörda organisationer eller företag om utgående avgifter. I huvudsak som komplettering härtill har avgifter uttagits genom formellt åläggande för exportörer som icke anslutit sig till avtalen att erlagga prisutjämningsavgift.

Som tidigare nämnts uttages f. n. ej någon prisutjämningsavgift. Den stegring av exportpriserna för skogsprodukter, som inträdde under år 1950 och som under år 1951 blev synnerligen markant, avlöstes under senare delen av år 1952 av en stark nedgång. Priserna sjönk under den nivå, vid vilken konjunkturutjämningsavgift enligt överenskommelserna med branschorganisationerna ej längre skulle utgå. Prisnedgången förefaller nu i stort sett ha avstannat. I fråga om sågade trävaror synes även en viss återhämtning ha skett.

I dagens läge föreligger ej omedelbart behov att uttaga prisutjämningsavgift. De senaste årens erfarenheter ger emellertid vid handen att tvära omkastningar i prisutvecklingen kan inträffa, särskilt för sådana råvarubetonade produkter, på vilka den svenska exporten till mycket stor del är uppbyggd. Dessa omkastningar har mycket kännbara återverkningar på vårt inhemska kostnadsläge. Det är därför angeläget att kunna vidtaga snabba motåtgärder för att förhindra en dylik ur landets i dess helhet synpunkt olycklig utveckling. Det är icke uteslutet att liknande omständigheter som de vilka under åren 1950 och 1951 medförde kraftiga prispöskjutningar i vår utrikeshandel åter kan inträffa. Bemyndigandet för Kungl. Maj:t att uttaga prisutjämningsavgift bör sålunda förlängas förslagsvis med ett år t. o. m. den 30 juni 1954 och torde liksom hittills böra göras generellt.

Jag övergår härefter till frågan om dispositionen av influtna prisutjämningsmedel.

Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen har riktlinjer för användningen redan givits i fråga om de avgifter, som influtit vid export under år 1951 av sågade trävaror, pappersved och pappersavfall. I fråga om avgifterna för pappersavfall har någon återbäring till företagen ej förutsatts skola ske. I anledning av framställningen från Pappersavfallsgrossisternas riksförening och Svenska pappersavfallsgrossistföreningen om viss återbäring vill jag framhålla, att något avsteg härvidlag från de godkända riktlinjerna ej bör ifrågakomma.

Vad beträffar avgifterna under år 1951 för pappersmassa samt papp och papper godkändes efter förslag i proposition nr 167/1951 att viss återbäring skulle kunna ske till företagen samt att 10 procent av avgifterna skulle kunna utbetalas för att bilda företagsstiftelser. I nämnda proposition uttalade jag att företagen icke egenmäktigt borde kunna besluta att avstå från ifrågavarande förmån för de anställdas räkning. I anslutning till detta uttalande får jag understryka, att i de fall, då företagsledningen motsätter sig att företagsstiftelse bildas, stiftelse bör kunna komma till stånd under medverkan enbart av de anställda.

Såsom förut nämnts har viss överenskommelse numera träffats med Gränjeverkens aktiebolag, Sandvikens cellulosa aktiebolag samt Utansjö cellulosa aktiebolag. Dessa företag har inbetalt huvudparten av de prisutjämningsavgifter som redovisats för pappersmassa för år 1951. Överenskommelsen innebär bl. a. att återbäring av ifrågavarande avgifter skall ske till företagen i huvudsaklig överensstämmelse med de regler, som tillämpas för de till branschöverenskommelserna om konjunkturutjämningsavgift anslutna företagen. I den mån sådan återbäring sker synes i fråga om den del av de inbetalda avgifterna, som ej återbetalas till företagen eller utbetalas till företagsstiftelser, i princip böra gälla att hälften tillförs respektive länsstiftelser för det enskilda skogsbruket och hälften stiftelsen centralfonden för anställda inom skogsbruket och skogsindustrien, d. v. s. enligt fördelningsgrunder motsvarande dem som tillämpas i branschöverenskommelserna. I detta sammanhang torde emellertid böra beaktas den framställning som föreligger från stiftelsen Framnäs folkhögskola om bidrag till folkhögskolans utbyggnad. Folkhögskolan har även hos centralfonden ansökt om bidrag till denna utbyggnad. Med hänsyn till fondens begränsade medelstillgång har fondstyrelsen förklarat att den f. n. endast kan anslå ett mindre belopp men tillstyrkt att kompletterande bidrag utgår ur prisutjämningsavgiftsmedel. Jag finner folkhögskolans framställning behjärtansvärd och är beredd att tillstyrka att ett anslag på högst 500 000 kronor för ändamålet nu lämnas av Kungl. Maj:t att avräknas å de medel, som enligt vad nyss föreslagits bör tillföras centralfonden.

Vad angår de prisutjämningsavgifter som influtit för år 1952 angavs vissa riktlinjer i propositionen nr 78/1952, vilka av riksdagen lämnades utan erinran.

Beträffande avgifterna för sågade trävaror uttalades att viss återbäring skulle kunna ske i fråga om avgifterna för januari månad, varunder avtalet med Svenska trävaruexportföreningen utsträcktes att gälla. I fråga om återstoden av år 1952 framhölls att läget var annorlunda och att det kunde ifrågasättas om någon återbetalning borde äga rum. Ett närmare ställningstagande till denna fråga ansågs emellertid icke böra ske. Något avtal med trävaruexportföreningen om att erlægga konjunkturutmättningsavgift träffades ej för tiden efter januari månads utgång, varför fr. o. m. den 1 februari 1952 prisutmättningsavgifter uttagits även av trävaruexportföreningens medlemmar. Tidigare har prisutmättningsavgifter icke återbetalts till företagen, om ej samtidigt särskilda överenskommelser för varugruppen ifråga förelegat, utan avgifterna har disponerats för allmänna skogligen och sociala ändamål. Svenska trävaruexportföreningen m. fl. branschsammanlutningar samt vissa enskilda företag har nu hemställt att ifrågavarande avgifter skall återlämnas till företagen antingen i sin helhet eller i varje fall enligt samma grunder som gällt intill utgången av januari 1952 för återbetalning av konjunkturutmättningsavgifter. Det synes skäligt att återbäring i viss utsträckning sker till företagen av de avgifter, som inbetalts under den förhållandevis korta tid för vilken avtal ej förelegat. Jag föreslår, att 50 procent av inbetalda avgifter återbetalas till företagen med $\frac{1}{5}$ under ett vart av åren 1959—63. Kungl. Maj:t bör dock kunna medge tidigare utbetalning enligt samma grunder som gäller enligt branschöverenskommelserna. För att uppnå önskvärd enkelhet i förfarandet vid återbäringen torde — i likhet med vad som gäller i fråga om 1951 års avgifter — det hos handels- och industrikommissionen förda registret över ifrågavarande exportörer och storleken av dessas inbetalningar av prisutmättningsavgift böra givas uteslutande vitsord, så att tidsödande och omständligt ansökningsförfarande därigenom undviks. Återstoden av avgiftsbeloppen torde få disponeras av Kungl. Maj:t enligt de riktlinjer som riksdagen framdeles må godkänna.

I fråga om avgifter för *rundvirke*, som utgått under år 1952, anfördes i proposition nr 78/1952 att frågan om disposition av avgifterna borde underställas riksdagen år 1953. I propositionen framhölls emellertid att på samma grunder som åberopats beträffande 1951 års avgifter någon återbäring ej borde äga rum. Jag finner icke anledning föreligga att ändra den ståndpunkt till frågan om återbäring som sålunda intagits. De avgifter, som inbetalts vid export av rundvirke under tiden 1 januari—15 augusti 1952 utgör såvitt nu kan beräknas 4 000 000 kronor. Såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen har Svenska propsexportörernas förening och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund framställt önskemål om att avgiftsbeloppen disponeras för skoglig forskning och andra skogligen ändamål främst till gagn för bondeskogsbruket. Jag förordar, att 2 000 000 kronor avsätts för att disponeras för forskningsverksamhet vid statens skogsforskningsinstitut samt att återstoden, på villkor som må föreskrivas av Kungl. Maj:t, tillförs fonden för skoglig forskning att användas väsentligen för sådana ändamål,

som gagnar bondeskogsbruket. Av det nyss sagda framgår, att jag ej kan tillstyrka bifall till framställningen från Sveriges virkesmätares riksförbund.

Även i vad avser avgifterna under år 1952 för *pappersavfall* framhölls i nyssnämnda proposition till 1952 års riksdag att återbäring ej borde äga rum. Anledning finns ej att frångå detta ställningstagande. Jag kan sålunda ej tillstyrka bifall till framställningen från Svenska pappersavfallsgrossistföreningen och Pappersavfallsgrossisternas riksförening i vad den avser återbetalning av inbetalda avgifter. Frågan om dispositionen av dessa avgiftsbelopp torde framdeles få underställas riksdagen. Emellertid vill jag redan nu framhålla att jag finner vad föreningarna anfört om viss forskningsverksamhet rörande användning av avfallspapper värt beaktande. Bidrag ur dessa prisutjämningsavgiftsmedel torde därför efter Kungl. Maj:ts bedömning böra kunna ifrågakomma för sådan verksamhet främst i anslutning till den forskningsverksamhet som bedrivs vid Svenska träforskningsinstitutet. Vidare bör bidrag i viss utsträckning kunna utgå för att tillgodose sådana sociala ändamål, som gagnar arbetstagare inom pappersavfallshandlingen.

I fråga om prisutjämningsavgifterna under år 1952 för *pappersmassa* samt *papp och papper* anfördes i propositionen nr 78/1952 att möjligheten borde hållas öppen att viss återbäring skulle kunna äga rum i den mån samtidigt avtal om konjunkturutjämningsavgift träffats. Prisutjämningsavgift har erlagts endast av ett mindre antal företag. Kungl. Maj:t bör efter prövning i varje särskilt fall kunna medge återbäring till företagen ävensom utbetalning av viss del till företagsstiftelser efter liknande grunder, som gäller enligt avtalen. Därefter kvarstående belopp bör disponeras av Kungl. Maj:t enligt de riktlinjer riksdagen framdeles må godkänna.

Framställningar om bidrag till speciella ändamål föreligger — förutom från styrelsen för Framnäs folkhögskola — från styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut, styrelsen för fonden för skoglig forskning, landshövdingen i Kronobergs län Thorwald Bergquist, skogsvårdsstyrelsen i Gävleborgs län samt styrelsen för stiftelsen Tekniska museet.

Skogsforskningsinstitutets framställning avser att möjliggöra att den verksamhet som under femårsperioden 1948—52 bedrivits med hjälp av prisutjämningsavgiftsmedel skall kunna fortsätta under ytterligare en femårsperiod och i viss mån utbyggas. Den av institutet bedrivna, praktiskt inriktade forskningsverksamheten är otvivelaktigt av stor betydelse för skogsnäringen. Jag anser det därför angeläget att institutet bereds möjlighet att fortsätta verksamheten. Efter riksdagens godkännande har som förut nämnts bidrag utbetalts för att möjliggöra verksamhetens fortsättande till den 1 juli innevarande år. Jag förordar att ytterligare högst 2 500 000 kronor anvisas av prisutjämningsavgiftsmedel för fortsatt forskning t. o. m. budgetåret 1957/58 i huvudsaklig överensstämmelse med de av institutet framlagda planerna. Anslaget torde i mån av behov utbetalas budgetårsvis

efter framställning av institutet. Av sagda belopp torde i enlighet med vad i det föregående anförts 2 000 000 kronor utgå ur de avgifter, som inbetalts vid export av rundvirke under år 1952.

Vad angår framställningen från fonden för skoglig forskning om visst kapitaltillskott anser jag mig ej kunna förorda, att ytterligare bidrag ur prisutjämningsavgiftsmedlen lämnas härför.

Framställningar från landshövding Bergquist och skogsvårdsstyrelsen i Gävleborgs län om bidrag till att inrätta lokala skogliga museer i Växjö och Gävle ävensom ett förslag av skogsstyrelsen om att inrätta ett riksskogsmuseum har anmälts i propositioner till 1949 och 1950 års riksdagar. Jag ansåg mig då icke kunna taga ställning till dessa frågor. Ärendet har nu varit föremål för ytterligare remissbehandling, varvid skogsstyrelsen och domänstyrelsen i princip uttalat sig för att ett riksskogsmuseum inrättas men ej ansett sig med hänsyn till bl. a. investeringsbegränsningen kunna förorda att så sker redan nu. Ämbetsverken hemställer i stället, att medel anvisas till Tekniska museet för en skoglig avdelning, som i viss mån anses kunna fylla ett riksmuseums uppgifter. I anslutning härtill har Tekniska museet gjort framställning om bidrag. Jag är emellertid ej beredd förorda att bidrag lämnas till inrättande av ett skogligt museum i Stockholm. Förslagen om att tillskapa lokala skogliga museer i Växjö och Gävle finner jag däremot i och för sig värda att stödja. I likhet med skogsstyrelsen och domänstyrelsen anser jag emellertid att lokala museer bör inrättas endast om ett påtagligt lokalt intresse manifesteras och de erforderliga medlen till större delen erhålls på annat sätt än genom bidrag från staten. Detta bör också anses innebära att det ekonomiska underlaget exempelvis icke får grundas på bidrag från skogsvårdsstyrelse eller hushållningssällskap, vilkas medel regelmässigt erhålls från staten. Vidare vill jag i anslutning till vad statskontoret yttrat i ärendet understryka att som oefftergivlig förutsättning bör gälla att de statliga bidrag som kan komma att lämnas blir av engångsnatur och att sålunda statsmedel icke i framtiden påfordras för att täcka kostnaderna för museernas underhåll och drift. Huruvida nu angivna betingelser är för handen i förevarande fall kan icke anses klarlagt. Slutlig ställning bör alltså nu icke tagas till frågan om bidrag av prisutjämningsavgifter till inrättande av skogliga museer i Växjö och Gävle. Emellertid anser jag mig böra tillstyrka att ett belopp av högst 300 000 kronor reserveras för angivna ändamål. Det torde sedermera få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma om och i så fall med vilket belopp bidrag skall lämnas.

Såsom förut framhållits har av prisutjämningsavgiftsmedel, vilka inbetalts för trävaror och pappersmassa av trä som exporterats under åren 1945—1948, reserverats 425 000 kronor för en sågverksskola vid Strömnäs sågverk i Västernorrlands län. Då 1950 års sågverksskoleutredning föreslagit att kursverksamhet för sågverksarbetare och sågverksförmän skall anordnas vid Kronobergs läns centrala verkstadsskola i Ljunby och sålunda icke ansett att norrlandskommitténs förslag om en sågverksskola vid Strömnäs sågverk i Västernorrlands län bör realiseras, finns det ej längre anled-

ning att reservera medel för sistnämnda skola. Frågan om bidrag av prisutjämningsavgiftsmedel skall lämnas för att bestrida kostnader för verkstadsskolan i Ljungby torde framdeles få prövas av Kungl. Maj:t.»

Av innehållet i de i ämnet väckta *motionerna* må här återgivas följande.

I de likalydande *motionerna* I : 373 och II : 463 har framhållits bl. a. att under förra delen av 1952 hade på den internationella trävarumarknaden rått ett stillestånd, som varat i flera månader under en tid av året då i normala fall exportaffärerna vore i full gång. Köparnas förväntningar om en prisreduktion hade givetvis varit främsta anledningen till deras avvaktande hållning, men därtill hade också bidragit en stark reaktion mot de i Sverige pålagda exportavgifterna. Motionärerna har erinrat om att trävarupriserna under tiden från januari till maj 1952 sjunkit med omkring 30 procent, d. v. s. i en omfattning som endast förekommit en gång tidigare, nämligen år 1921. Då råvaru- och produktionskostnaderna samtidigt förblivit fastlåsta vid det tidigare etablerade toppläget, hade denna prissänkning blivit en svår påfrestning för trävaruexportörerna. Prissänkningens verkningar hade ytterligare skärpts genom att köparna framställt krav på reduktion av priserna jämväl i tidigare avslutade kontrakt. Under trycket härav hade säljarna i allmänhet blivit nödsakade att bevilja begärda reduktioner. Denna utveckling visade, att det icke funnits skäl att bibehålla avgiftstvänet.

I *motionerna* anföres vidare att avgifterna dessutom kommit att verka olyckligt ur rättvisesynpunkt. På grund av de varierande leveransförhållanden som rådde inom trävarubranschen och som sammanhänge med i vissa hamnar under vintern rådande ishinder hade avgifterna drabbat synnerligen ojämnt och slumpartat. Sålunda hade exportörer, som på grund av sin geografiska belägenhet måst förlägga sina skeppningar till liden efter den 25 maj, undsluppit avgiften, medan andra exportörer som kunnat skeppa året runt hunnit verkställa leveranserna före den 25 maj och därigenom måst betala avgift. Då dessutom kontraktsvillkoren vore sådana att köparen i regel skötte befraktningen och hade rätt uppskjuta avhämtningen av de köpta varorna under praktiskt taget obegränsad tid, hade det ofta blivit beroende på omständigheter, varöver exportören icke kunnat råda, om avgift uttagits eller icke.

Med det i propositionen föreslagna förfarings sättet skulle de facto en skärpning genomföras i jämförelse med det avgiftssystem som varit rådande under den närmast föregående tiden. Någon anledning till en dylik skärpning föreläge enligt motionärernas mening icke, utan utvecklingen hade snarare motiverat ett fullständigt slopande av avgiften redan från och med februari månad 1952. Om emellertid en återbetalning i sin helhet av vissa skäl icke ansåges kunna ifrågakomma, borde dock avgifterna återbetalas efter samma grunder som fastställts i den tidigare gällande överenskommelsen, d. v. s. så att 70 procent återbures till företagen under vart och ett av åren 1958—1962 samt resterande 30 procent överfördes till de enligt nämnda överenskommelse bildade stiftelserna för skogliga och sociala ända-

mål. Icke minst av praktiska skäl torde det vara lämpligt att för nu ifrågasvarande återbäring tillämpa samma grunder som gällde för 1951 års trävarufond i stället för att fastställa särskilda grunder för de under denna korta tid influtna avgifterna.

Till stöd för det i de likalydande motionerna I: 374 och II: 462 framställda avslagsyrkandet har anförts bl. a. följande. På grund av nedgången av exportpriserna för skogsprodukter föreläge i dagens läge ej något behov att uttaga prisutjämningsavgift. Det för hela vår exportindustri rådande höga kostnadsläget med därav föranledda avsättningssvårigheter hade i stället aktualiserat frågan om åtgärder som kunde stimulera exporten. Mot bakgrunden av att finansministern enligt statsverkspropositionen räknade med en minskning av vår valutareserv med omkring 500 miljoner kronor tedde sig detta särskilt angeläget. Ett fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att uttaga prisutjämningsavgift måste i detta läge te sig icke blott obehövt utan även psykologiskt olyckligt. De erfarenheter näringslivet haft av retroaktiv tillämpning av bemyndigandet vore ägnade att framkalla ett osäkerhetstillstånd som vid ett fortsatt bemyndigande måste verka bromsande för den potentielle exportören.

Under den tid prisutjämningsavgift utgått hade den haft karaktären av exportavgift. Såsom sådan hade den väckt stor irritation inom avnämmländerna. Särskilt hade detta visat sig vara fallet inom USA, där Sverige under de senaste åren förlorat en betydande del av sin marknad för skogsprodukter. Möjligheten att återtaga dessa marknader torde icke minst sammanhånga med att prisutjämningsavgift definitivt avskaffades.

Ett väsentligt inslag i de senaste årens ekonomiska politik i vårt land hade varit tillgripandet av fysiska kontroller av olika slag i stället för tillämpande av generella finans- och penningpolitiska åtgärder. Erfarenheten hade visat, att dessa direkta kontrollåtgärder icke varit effektiva och att de haft olyckliga biverkningar. Prisutjämningsavgiften utgjorde i detta avseende intet undantag.

I motionen II: 461 har motionärerna uttalat bl. a., att läget på världsmarknaden inte företedde sådana tendenser, att man skulle ha anledning befara på en gång både snabba och stora prisstegringar. En beredskapslagstiftning syntes därför icke erfordras av denna anledning. Riksdagen borde icke utan vägande skäl ge Kungl. Maj:t fullmakt att ingripa reglerande i näringslivet. Särskilt borde detta icke ske när fråga vore om åtgärder som kunde komma nära en extra beskattning av speciella näringsgrenar. Regeringens handläggning av frågan om prisutjämningsavgifter under 1952 gäve ökat stöd åt uppfattningen att riksdagen borde bevara möjligheten att uppdraga riktlinjer för deras användning, om mot förmodan behov skulle visa sig uppkomma av dylika åtgärder. Kungl. Maj:t borde alltså i sådana lägen anhålla om riksdagens bemyndigande.

Utskottet. Riksdagen har alltsedan år 1945 bemyndigat Kungl. Maj:t att, när behov därav ur prispolitiska synpunkter prövas föreligga, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift för varor, som utföres ur riket. Avgiftens syfte är att förhindra att höga utlandspriser på vissa varor skall utöva stegrande inflytande på de inhemska priserna. Det av 1952 års riksdag lämnade bemyndigandet gäller till och med den 30 juni 1953.

I den föreliggande propositionen hemställs dels om fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att uttaga prisutjämningsavgift för tiden till och med den 30 juni 1954 och dels om riksdagens godkännande av vad i propositionen föreslagits beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

Prisutjämningsavgift har hittills ej uttagits på andra varor än skogsprodukter och ej heller på varor, för vilka jämlikt av Kungl. Maj:t godkänd överenskommelse medel skolat avsätts i annan ordning än i form av prisutjämningsavgift. Under år 1952 har emellertid enligt skilda av Kungl. Maj:t meddelade beslut prisutjämningsavgifterna successivt upphävts. För närvarande uttages alltså ej någon prisutjämningsavgift.

Rörande behovet av ett fortsatt uttagande av prisutjämningsavgift har i propositionen uttalats att något omedelbart behov härav i dagens läge icke föreligger. Departementschefen har emellertid framhållit, att de senaste årens erfarenheter ger vid handen att tvära omkastningar i prisutvecklingen kan inträffa, särskilt för sådana råvarubetonade produkter på vilka den svenska exporten till mycket stor del är uppbyggd, samt att dessa omkastningar har mycket kännbara återverkningar på vårt inhemska kostnadsläge. Det är därför angeläget — anföres vidare i propositionen — att kunna vidtaga snabba motåtgärder för att förhindra en dylik ur landets i dess helhet synpunkt olycklig utveckling. Departementschefen anser det icke vara uteslutet att liknande omständigheter som de vilka under åren 1950 och 1951 medfört kraftiga prisförskjutningar i vår utrikeshandel åter kan inträffa. Bemyndigandet för Kungl. Maj:t att uttaga prisutjämningsavgift bör därför enligt departementschefens mening förlängas och torde liksom hittills böra göras generellt.

I de likalydande motionerna I: 374 (av herrar Ebbe Ohlsson och Björnberg) samt II: 462 (av herrar Hjalmarson och Skoglund) ävensom i motionen II: 461 (av herr Ståhl m. fl.) har hemställts om avslag å propositionen i nu förevarande del. I de båda förstnämnda motionerna har därvid bl. a. framhållits, att prisutjämningsavgifterna haft ogynnsamma verkningar på exporten och att ett fortsatt bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgift måste te sig icke blott obehövt utan även opsykologiskt. I motionen II: 461 har uttalats att läget på världsmarknaden icke företedde sådana tendenser, att man skulle ha anledning befara på en gång både snabba och stora prisstegringar.

Utskottet vill för sin del uttala, att det för närvarande icke är möjligt att avgöra, huruvida behov kommer att föreligga att uttaga prisutjämningsavgift under tiden efter den 30 juni 1953. Såsom departementschefen fram-

hållit torde dock möjligheten härav icke böra uteslutas liksom ej heller att ett läge kan uppkomma, i vilket det framstår som önskvärt att man bevarat möjligheterna till snabba åtgärder för att stabilisera den inhemska prisnivån. Med hänsyn härtill anser sig utskottet kunna tillstyrka, att riksdagen lämnar Kungl. Maj:t fortsatt bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgift för tiden till och med den 30 juni 1954. Med anledning av vad som anförts i de motioner, som går ut på avslag av propositionen i förevarande del, vill utskottet endast uttala, att angivna ståndpunktstagande i den föreliggande frågan icke ger uttryck åt annan uppfattning än den som tidigare hävdats från riksdagens sida, nämligen att uttagande av prisutjämningsavgifter och därmed sammanhängande åtgärder bör betraktas såsom speciella anordningar, betingade av exceptionella förhållanden.

På grund av vad sålunda anförts finner sig utskottet böra tillstyrka bifall till propositionen i förevarande del. Det i de likalydande motionerna I: 374 och II: 462 samt motionen II: 461 framställda avslagsyrkandet kan följaktligen icke tillstyrkas av utskottet.

Vad angår dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter har i propositionen bl. a. redovisats framställningar från vissa organisationer och företag inom trävarubranschen rörande prisutjämningsavgifter, som erlagts vid export av sågade trävaror under tiden den 1 februari—den 25 maj 1952. Dessa framställningar går ut på att avgifterna skall återlämnas till företagen antingen i sin helhet eller i varje fall enligt samma grunder som gällt intill utgången av januari 1952 för återbetalning av konjunkturutjämningsavgifter. Enligt dessa grunder gällde bl. a. att återbäring skulle ske till företagen med 70 procent av inbetalda avgifter. Departementschefen har i denna fråga anført bl. a. att något avtal med Svenska trävaruexportföreningen om att erlægga konjunkturutjämningsavgift icke träffats för tiden efter utgången av januari 1952, varför från och med den 1 februari 1952 prisutjämningsavgifter uttagits även av trävaruexportföreningens medlemmar, samt att prisutjämningsavgifter tidigare icke återbetalts till företagen, om ej samtidigt särskilda överenskommelser för varugruppen i fråga förelegat. Departementschefen har emellertid i förevarande fall funnit skäligt att återbäring i viss utsträckning sker till företagen av de avgifter, som inbetalts under den förhållandevis korta tid för vilken avtal ej förelegat. I det hänseendet förordar departementschefen, att 50 procent av inbetalda prisutjämningsavgifter återbetalas till företagen med $\frac{1}{5}$ under ett vart av åren 1959—1963, dock med rätt för Kungl. Maj:t att enligt vissa grunder medgiva tidigare utbetalning.

I de likalydande motionerna I: 373 (av herrar Boman och Björnberg) samt II: 463 (av herrar von Seth och Kristensson i Osby) har yrkats, att de nu ifrågavarande prisutjämningsavgifterna måtte återbäras enligt samma grunder som gällt för konjunkturutjämningsavgift för tiden 1 januari 1951—den 31 januari 1952. Yrkandet överensstämmer sålunda med det av vederbörande branschsammanlutningar hos Kungl. Maj:t i andra hand framställda.

Utskottet, som kan ansluta sig till uppfattningen att i förevarande fall skäl kan anses föreligga för en avvikelse från det eljest tillämpade förfaringssättet att prisutjämningsavgiftsmedel icke återbetalats till företagen om ej samtidigt särskilda överenskommelser för varugruppen i fråga förelegat, har icke funnit anledning till erinran mot den i propositionen gjorda avvägningen av de intressen, som berör företagen inom trävarubranschen såvitt avser prisutjämningsavgifter som erlagts vid export av sågade trävaror under tiden den 1 februari—den 25 maj 1952. Utskottet tillstyrker alltså propositionen i denna del och avstyrker följaktligen de likalydande motionerna I: 373 och II: 463.

I propositionen framlagda förslag rörande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter i övrigt föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 80,

1) med avslag å de likalydande motionerna I: 374 av herrar Ebbe Ohlsson och Björnberg samt II: 462 av herrar Hjalmarson och förste vice talmannen Skoglund ävensom motionen II: 461 av herr Ståhl m. fl. lämna Kungl. Maj:t fortsatt bemyndigande för tiden till och med den 30 juni 1954 att, med iakttagande av vad i propositionen anförts, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift; samt

2) med avslag å de likalydande motionerna I: 373 av herrar Boman och Björnberg samt II: 463 av herrar von Seth och Kristensson i Osby godkänna vad departementschefen föreslagit beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

Stockholm den 21 april 1953.

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sjødahl, Heüman, Franzon, Gustaf Elofsson, Spetz, Velander, Ramberg, Söderquist, Snygg och Patrick Nilsson; samt

från andra kammaren: herrar Olsson i Gävle, Kristensson i Osby, Hagberg i Malmö, Sjölin, Brandt, Kollberg, Allard*, Kärrlander, Wiklund i Ojebyn* och Jansson i Aspeboda.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservationer:

I) av herrar *Spetz, Velander, Söderquist, Kristensson* i Osby, *Hagberg* i Malmö, *Sjölin* och *Kollberg*, vilka under åberopande av innehållet i de i anledning av förevarande proposition nr 80 väckta motionerna ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte,

1) med bifall till de likalydande motionerna I: 374 av herrar *Ebbe Ohlsson* och *Björnberg* samt II: 462 av herrar *Hjalmarson* och förste vice talmannen *Skoglund* ävensom motionen II: 461 av herr *Ståhl* m. fl., avslå förevarande proposition, i vad densamma avser fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att för tiden t. o. m. den 30 juni 1954 meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift; samt

2) med bifall till de likalydande motionerna I: 373 av herrar *Boman* och *Björnberg* samt II: 463 av herrar *von Seth* och *Kristensson* i Osby besluta, att återbäring av de prisutjämningsavgifter, som erlagts vid export av sågade trävaror under tiden den 1 februari—den 25 maj 1952, skall ske enligt samma grunder som gällt intill utgången av januari 1952 för återbetalning av konjunktursutjämningsavgifter, samt i övrigt godkänna vad i propositionen föreslagits beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

II) av herrar *Gustaf Elofsson, Patrick Nilsson* och *Jansson* i Aspeboda.